

Starea Ariilor de Importanță Avifaunistică (AIA) din Transilvania

foto: Catalin Josan

Din cele peste 10000 de specii de păsări identificate 1226 sunt amenințate cu dispariția, fiind încadrate în trei categorii (amenințate grav, amenințate sau vulnerabile). Starea precară a unui număr atât de mare de specii are numeroase și variate cauze, cele mai multe imputabile omului. Aceste cauze au efecte variate, cele care influențează cel mai mult păsările fiind degradarea, fragmentarea și distrugerea habitatelor. De aceea o metodă eficientă pentru protecția celor mai multe dintre speciile de păsări vulnerabile este menținerea habitatelor, prin identificarea și conservarea zonelor valoroase, la nivel global - Ariile de Importanță Avifaunistică (**AIA**). În România protecția naturii are drept concept central noțiunea de arie protejată, iar cele desemnate special pentru protecția populațiilor de păsări sălbatice se numesc **Arii de Protecție Specială Avifaunistică (APSA)**, care acoperă în proporție de aproape 70% AIA identificate. Nivelul protecției legale al AIA însă **foarte probabil va crește**, deoarece România, fiind trimisă de Comisia Europeană în fața Curții Europene de Justiție pentru nedesemnarea corespunzătoare a APSA, reevaluează numărul și suprafața acestora.

În perioada noiembrie 2009 - decembrie 2010 Societatea Ornitologică Română și Asociația pentru Protecția Păsărilor și Naturii „Grupul Milvus” au derulat un proiect pentru crearea unei rețele de supervizori ai zonelor importante pentru păsări - AIA/APSA, proiect finanțat de Guvernele Islandei, Principatului Liechtenstein și Norvegiei prin Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European. **Supervizori** pentru că în primul rând observă și apreciază activitățile umane din zonă și impactul lor asupra populațiilor de păsări caracteristice. **Supervizor AIA**, întrucât, din punctul nostru de vedere, întreaga suprafață a AIA este esențială pentru păsările pentru care zona a fost identificată, nu doar suprafețele desemnate ca arii protejate legal - APSA.

Prin intermediul acestui proiect și integrând informațiile colectate de **voluntarii Supervizori AIA** într-o bază de date special creată pentru acest scop, dispunem acum de o imagine actualizată, cel puțin parțial, privind starea AIA din România. Avem în continuare nevoie de voluntari, ținând cont că doar 33 din cele 130 de AIA au în prezent supervizori care monitorizează și trimit regulat rapoarte privind starea zonelor pentru care au ale să fie responsabili.

Pe teritoriul Transilvaniei au fost identificate 46 Arii de Importanță Avifaunistică (în cadrul programului lansat de Birdlife International, scopul acestui program fiind acela de a identifica zonele importante pentru păsări la nivel mondial pe baza unor criterii științifice calitative și cantitative), fiind a doua regiune a țării în ceea ce privește suprafața relativă acoperită de zone importante pentru păsări, după Dobrogea. Numărul mare al AIA din Transilvania se explică pe de o parte prin poziția sa geografică (trei regiuni biogeografice: alpină - M. Carpați, continentală - Depresiunea Transilvaniei și masivii cu înălțime mică din Carpații Occidentali și panonică Câmpia de Vest), pe de altă parte prin condiția relativ bună a habitatelor.

foto: Cristian Mihai

Suprafața totală a AIA din Transilvania este de 22107.15 km2, care acoperă aproximativ 21,5% din suprafața totală a regiunii. Din

aceasta 5651.89 km2 (25.5%) se suprapun cu parcuri naționale și naturale, iar 15070.68 km2 (68.2%) sunt situri Natura2000. Suprafața totală protejată, care include și rezervațiile de interes local, este de aproximativ 15522 km2 (70%). Pe plan regional 8 AIA nu beneficiază de statut de protecție legal prin Natura2000, iar 23 de arii au fost desemnate incomplet, fapt care afectează drastic protecția a mai multor specii de păsări listate în Anexa I a Directivei Păsări. Printre aceste specii figurează cocoșul de mesteacăn, a cărui populație este aproape complet afectată de aceste excluderi sau dropia, singura locație în care este prezentă specia cu regularitate nefiind inclusă în rețeaua Natura2000.

Specia emblematică a Câmpiei de Vest este vânturelul de seară (*Falco vespertinus*), cu efective importante pe plan european în șapte din cele treisprezece AIA. Specia cuibărește în coloniile de ciori aflate în pâlcuri de salcâm, în șirurile de plopi de-a lungul drumurilor sau copacii de la marginea satelor și vânează în pășunile și terenurile arabile apropiate. Pășunile, fânețele și terenurile arabile din zonă au o importanță deosebită pentru mai multe specii. Partea de sud a Câmpiei de Vest se află pe una dintre principalele rute de migrație a culicului mic (*Numenius phaeopus*). Numere semnificative (uneori peste 1000) din această specie pot fi observate de exemplu pe pășunile din Câmpia Crișurilor. Șoimul dunărean (*Falco cherrug*) apare și el cu regularitate în AIA din regiune, fiind observată și o încercare, din păcate eșuată, de cuibărit. În Câmpia Nirului - Valea Ierului se găsește una dintre cele mai mari populații de berze albe (*Ciconia ciconia*) din țară și este unul dintre puținele locuri unde berzele încă mai cuibăresc în număr mare pe acoperișurile clădirilor. Datorită numeroaselor zone umede din regiune, Câmpia de Vest are o importanță deosebită și pentru păsările acvatice. Ceea mai renumită este Pescăria Cefa, dar și Câmpia Nirului - Valea Ierului, cu o populație semnificativă de buhai de baltă (*Botaurus stellaris*) și erete de stuf, Mlaștina Satchinez cu efective importante de erete de stuf și o colonie mixtă de stârci, în care recent au cuibărit cormoranul mic (*Phalacrocorax pygmeus*) și țigănușul (*Plegadis falcinellus*) și Pădurea Macedonia, cu o colonie mare de stârci, în care a fost identificat și cormoranul mic ca specie cuibăritoare. Pe lângă o populație semnificativă de creșteț pestriț (*Porzana porzana*) găsim în Câmpia Cermeiului și unul dintre cele două locuri din vestul țării unde a fost dovedit mai recent cuibăritul codalbului (*Haliaeetus albicilla*). Lacurile de Acumulare Lugașu de Jos - Tileagd au importanță mai ales în timpul iernii, când adăpostesc câteva mii de păsări de apă. Aici a fost observată în iarna 2009 o concentrație excepțională de cufundari cu 32 de cufundari polari (*Gavia arctica*) și 10 cufundari mici (*Gavia stellata*).

Dealurile din regiunea Transilvaniei se caracterizează printr-un mozaic de habitate: pâlcuri de păduri alternează cu pajiști și terenuri arabile, iar în văi adeseori găsim fânețe umede sau iazuri. Un grup de AIA care reprezintă cel mai bine mozaicul de habitate amintit (Podișul Hârtibaciului, Dealurile Homoroadelor, Dealurile Târnavelor - Valea Nirajului, Defileul Mureșului Inferior) au fost desemnate pentru protecția speciilor caracteristice acestei zone: acvila țipătoare mică (*Aquila pomarina*) și viesparul (*Pernis apivorus*), care

foto: Catalin Josan

cuibăresc în păduri și se hrănesc pe pajiștile din jur, cristelul de câmp (*Crex crex*), care poate fi auzit frecvent din fânețele umede din văi, caprimulgul (*Caprimulgus europaeus*), o altă specie caracteristică a

acestei mozaic de habitate, ciocănitoarea de stejar (*Dendrocopos medius*), specie comună a pădurilor de deal și ciocârlia de pădure (*Lullula arborea*), cuibăritoare pe pășunile cu tuftșuri. Totodată în Defileul Mureșului Inferior găsim efective semnificative și din alte specii, cum este barza neagră (*Ciconia nigra*), șerparul (*Circaetus gallicus*) sau acvila mică (*Hieraetus pennatus*).

Zonele umede semnificative sunt lacurile din Valea Fizeșului, lazurile Miheșu de Câmpie - Tăurenii, Lacurile de la Iernuț și Cipău, Eleșteele de la Sânpaul, Eleșteele de la Brădeni, Acumulările de pe Olt, respectiv Eleșteele de la Rotbav și de la Dumbrăvița. Aceste lacuri oferă habitate pentru efective importante de specii cuibăritoare în stuf, ca buhaiul de baltă, stârcul pitic, eretele de stuf sau creștețul cenușiu (*Porzana parva*), dar sunt și importante zone de popas pentru speciile acvatice migratoare.

foto: Daniel Petrescu

Masivele muntoase joase și de altitudine medie sunt acoperite preponderent cu păduri de fag. Acest habitat adăpostește cele mai importante populații de huhurez mare (*Strix uralensis*), ciocănitoare cu spate alb (*Dendrocopos leucotos*), muscar gulerat (*Ficedula albicollis*) și muscar mic (*Ficedula parva*), dar cuibăresc aici și destul de multe ciocănitori negre (*Dryocopus martius*). Unde există și habitate deschise, apare în număr mare și ghionoaia sură (*Picus canus*). În masivii în care sau în vecinătatea căruia există habitate deschise întinse, găsim efective semnificative de păsări răpitoare sau berze negre, iar unde sunt prezente și stâncăriile, apar și specii legate de acest tip de habitat, șerpar, acvilă de munte (*Aquila chrysaetos*) și buhă (*Bubo bubo*). În Munții Trascăului găsim ceea mai mare densitate cuibăritoare de acvilă de munte, AIA din sud-estul Transilvaniei adăpostesc populații semnificative de acvilă țipătoare mică, viespar și barză neagră.

Principalele amenințări identificate

Dezvoltarea infrastructurii și a localităților pot avea efecte foarte puternice, principalul fiind reducerea și chiar pierderea habitatelor favorabile. Ca exemplu putem aminti diminuarea populației de vânturel de seară (*Falco vespertinus*) din AIA Hunedoara Timișană datorită construcției autostrăzii Arad-Timișoara.

Tăierea arborilor. În zona de câmpie pâlcurile sau șirurile de arbori situate de-a lungul drumurilor au o importanță deosebită pentru o serie de specii, ca vânturelul de seară sau sfrânciocul cu frunte neagră, care le folosesc pentru cuibărit. Recent însă, mai ales șirurile de arbori de lângă drumuri sunt tăiate, astfel reducând posibilitățile de cuibărit ale acestor specii.

Reducerea suprafeței pădurilor bătrâne. Exploatarea forestieră tot mai intensivă, deși urmată de replantări sau zonele sunt lăsate să se regenereze, reduce suprafața pădurilor bătrâne. Multe specii, ca bufnițele sau ciocănitorile, au un teritoriu relativ mare astfel necesită păduri bătrâne întinse, cu lemn mort în picioare pentru cuibărit și hrănit. Zonele cel mai grav afectate de defrișări se găsesc în județele Maramureș și Harghita.

Schimbarea modului de folosință a terenurilor poate duce și ea la pierderea habitatului. Transformarea pajiștilor în terenuri arabile poate fi un factor negativ foarte puternic, mai ales în zona de câmpie, unde suprafața acoperită cu acest tip de habitat este destul de redusă. Multe specii, ca presura de grădină sau fâsa de câmp (*Anthus campestris*) cuibăresc și în terenuri arabile cultivate în mod extensiv (parcele mici, adeseori lucrate manual, fără utilizarea pesticidelor și a îngrășămintelor artificiale). Acest mod de cultivare însă nu este rentabil din punct de vedere financiar, astfel putem observa o schimbare de la agricultura extensivă la ceea intensivă (parcele mari, lucrate cu mașini, cu utilizarea pesticidelor și îngrășămintelor). Un alt exemplu cu efect negativ pentru anumite specii este abandonarea pajiștilor, care duce la împădurirea lor treptată. Acest fenomen încă nu este foarte evident în Transilvania, însă odată cu scăderea numărului bovinelor domestice este de așteptat să se întâmple, mai ales în zonele de deal și de munte.

Parcuri eoliene. Ceea mai afectată zonă din Transilvania este Câmpia și Dealurile din Vest, respectiv Munții Banatului. Deocamdată există puține parcuri eoliene terminate, planuri însă există pentru multe. Pe lângă pierderea de habitat direct (prin distrugerea lui în timpul construcțiilor) și indirect (păsările pot ocoli zonele cu eoliene), o problemă serioasă este și coliziunea păsărilor cu turbinele eoliene, cele mai afectate fiind păsările răpitoare.

Alți factori negativi, care merită amintiți sunt **practicarea „motosporturilor”** în natură, care devine din ce în ce mai răspândită și prin deranj poate avea impact semnificativ asupra păsărilor. **Intensificarea turismului** poate și ea deranja efectivele de păsări, dacă nu este controlat corespunzător. În anumite zone și braconajul pare a fi destul de semnificativ.

foto: Daniel Petrescu

foto: Daniel Petrescu

foto: Dosa Attila

Ianuarie 2011

Text: István Kovács, Alida Barbu

Societatea Ornitologică Română
www.sor.ro

Asociația pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus”
www.milvus.ro

*Proiect finanțat de Guvernele Islandei, Principatului Liechtenstein și Norvegiei prin
Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European
Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a
Mecanismului Financiar SEE*

**Mulțumim tuturor voluntarilor implicați în acest proiect și sperăm că putem
conta și în viitor pe colaborarea lor!**